

Madzagfalvi Hírmondó

A Városházi
Krónika
különkiadása

BÉKÉS VÁROS ÖNKORMÁNYZATI HÍRADÓJA

INGYENES

2001. AUGUSZTUS IV. ÉVF. 12. SZÁM

Békési dedósok

Egy-egy közösség életében a hagyományok megismerésének, felelevenítésének, ápolásának mindig fontos szerepe van. Ezt a fajta összetartó erőt más nem pótolhatja.

A III. Madzagfalvi Napokon, 2001. szeptember 14-16-a között ismét arra törekszünk, hogy régi hagyományainkat felelevenítsük, megismertessük azokkal, akik nem ismerik és felidézük azokban, akik átérték. Hagyományaink ápolását tavaly a madzagfalvi esküvővel kezdtük, ebben az évben a „dedósok” bemutatásával folytatjuk.

Hogy milyen is lehetett a hajdani dedós világ, a mai óvodáskorúak elődeinek élete, arra Kirner A. Bertalantól kapunk választ. Az ő visszaemlékezései alapján született kis könyv nyújt segítséget mindazoknak, akik a III. Madzagfalvi Napok keretében a mintegy százévvvel ezelőtti dedósfelvonulás felidézésével tisztelegnek, múltunk előtt kellemes kikapcsolódást, élményszerzést kínálva a jelennek.

Kirner Bertalan békési iparos család sarja volt, apja megbecsült kalaposmesterként dolgozott. A kis Berci talpraesett, eszes gyermek lehetett, akinek a taníttatására – a család egyetlen fűgyermeké lévén – nagy gondot fordított az édesanyja (édesapja ugyanis korán elhalt). Gimnáziumba Békésen járt, majd a papi pályát választva került Sárospatakra. Kirnert az 1930-as évektől termékeny és tiszteletreméltó szorgalmú egyházi íróként is mindinkább számontartották, főként a baptisták magyarországi történetét feldolgozó munkái következtében. Helytörténeti, néprajzi témájú írásai – Békési vásár, Békési dedósok, Fejfék között száz falu temetőjében –

igen gazdag forrásanyagot kínálnak az érdeklődők számára.

A kis Kirner Berci 1887-90. között töltötte dedós éveit a Petőfi úti óvodában, mely 1842-ben nyílt meg és az első ilyen jellegű intézmény volt városunkban. Dedós kori élményeit Kirner 1964-ben, 80 éves korában vetette papírra oly részletesen és szemléletesen felidézve azokat, hogy szinte magunk előtt látjuk a nyüzsgő gyerekhadat, amint belemerülnek a játékba vagy jóízűen falatozzák az otthonról hozott uzsonnát legyen az akár sült tök, akár sült krumpli. Leírása alapján könnyen elképzelhetjük, ahogyan ülnek a „képes teremben” és Dapsy Géza szeretett dedósbácsi hegedűkísérettel tanítja az éneket, ahogyan a dedósvizsgán bemutatják az év közben tanultakat. Az apró részleteket is megörökítő, eleven leírással számol be Kirner az olyan dedóbeli rendkívüli eseményekről, mint például a nagy izgalmat kiváltó orvosi vizsgálat, a várva várt majális.

A dedóban együtt játszottak az iparosok, parasztok, napszámosok, béresek gyermekei, így aztán az öltözetük, szokásaik, szóhasználatuk is igen különféle volt.

A dedósok öltözete leginkább a vagyoni helyzettől függött. A szegény családból való kantusos gyerekek télen nem is jártak el otthonról, mert nem volt lábbelijük, megfelelő ruhájuk, a jómódú csizmás-gatyás vagy éppen sarkantyús cipőt viselő társaikat azonban nem tarthatta vissza a dedótól a rossz idő sem. Régen az édesanyák többnyire saját maguk készítették gyermekeik ruháját, a lábravaló harisnyát, a kislányok főkötőit. „A fogason felsorakozott kötények néhány

darabja is mutatja azt, hogy ízlés dolgában a legegyszerűbb parasztnép tagjai lelkükben hordják a szépnek és csinosnak minden kellékét. Ha pedig ez a kisgyermeksereg a hazamenetelhez felsorakozik, olyan érzés tölti el az ember lelkét, mintha a mezők virágai indultak volna el a békési kisdédósok soraiban. A kendő a kisleányok –fején olyan kedves jelenség, mint amikor a kerti virág szirmára reá száll a játszadozó, lenge kis pillangó” - írja Kirner. A kisfiúk kalapviselete szintén rendkívüli változatosságot mutatott. A szürke, zöld, barna, fekete, lila színű kalapok készülhettek kis széllal, nagy széllal, lapos vagy pörge kivitelben széles szalaggal körülvéve. Látható volt olyan kalap is, melyet a nagypapa saját nagy kalapjából csinált az unokájának úgy, hogy erős madzaggal szorította össze. A kalapokat madártollal, kis kerti virágokkal díszítették, különösen kedvelt volt a vadon termő árvalányhaj és búza-virág.

A város legszegényebbjei gazdasági munkások, nagyobb részét cselédek, hérések, napszámók, kubikosok voltak, keresetük minden más emberénél kevesebbet tett ki. A kantust, ezt a ma már nem használatos ruhadarabot egy családban két-három gyerek is elhordhatta egymás után. „Ez a ruha talán az egész világon a legegyszerűbb – írja Kirner visszaemlékezésében -, kétfestő vászonból való. Felső része a nyaktól derékig ingszerű, a nyakán vagy két gombbal, deréktől lefelé szoknyává alakul át, leérhet térdig vagy bokáig is. Ezt felveheti fiúgyermek is és leánygyermek is.”

A játék – csakúgy, mint ma – a kis dedósok legfontosabb tevékenységének számított. A homokozás, a hintázás, a kúszás-mászás, kötélhúzás, futkározás mellett gyakran lovacskáztak is. Békésen a régi időkben a parasztemberek lószerszámai nagyobb részt madzagból, kötélből készültek, amit a kender házilagos feldolgozása során állítottak elő. „A férfiembernek mindig vittek magukkal kötözésre alkalmas összesodort fonalat, ezért is nevezték őket békési madzagosoknak. Így aztán a gyerekek is az óvodába vittek madzagot, szőlővesszőből csináltak zabolát, azt vette a gyerek a szájába, két végére madzag volt kötve, az volt a gyeplő. Így szaladgáltunk, nyertgettünk.” – emlékezik Kirner.

A tanulást sem hanyagolták el a régi dedósok. Dapsy Géza dedóbácsi nemcsak versre, énekre

és imádságra tanította a kicsiket, hanem az erdők, mezők növényeit és állatait is megismertette velük. Vajon tudnák –e a mai kor óvodásai, hogy milyen a csörgő szarka fészke, vagy hogyan néz ki a tarka stiglic. A legügyesebbeknek jó feleleteikért színes selyem szalagra felfűzött aranycsillagot akasztott a dedóbácsi a nyakukba, amiről nemcsak a szülők, keresztszülők, de az egész utca népe tudhatta, hogy aznap ők voltak a legokosabbak.

A majális és a vele járó felvonulás mindig lázas izgalomba hozta a gyerekeket és természetesen szüleiket, rokonaikat is. „A majális csütörtökön lesz, mint tavaly is, a Vashalomba – adta hírül a dedóbácsi -, addig meg kell nyiratkozni és szépen megmosdani, a ruhát megkímélve felvenni. Az üzenetre kedden, piaci napon nagyon sok szülő bejött a dedóba. Dedóbácsi elmondta nekik, hogy kapnak a községtől egy nagy társzerket, azon már kora reggel kiviszik a dedóból a kis asztalokat, lócákat és mindent, ami csak kell a kis dedósok kényelmére. A községi előljárási oda is adott két hivatalos szolgát, pandúrt a dedóbácsi rendelkezésére. A szülőket pedig arra kérte, hogyha kikísérik a nagyon lassú menetben a gyerekeket, akik tehetik, kocsival jöjjenek el a majálisra, hogy az esetleg elfáradó kicsiket felpakolják. Szerdán jól etessék meg mindegyik gyereket, hogy a majálisra erősek, pihentek és jókedvűek legyenek, lehetőleg nagy virágcsokorral küldjék őket.” Az ünnepi ruhába öltözött apróságok, akik között a legboldogabbak a kantusos gyerekek voltak, mert nekik a dedóbácsi Farkas szabóval szép színes öveket csináltatott, zászlókkal, virágokkal vidáman vonultak, éneket cigányzenekar kísérette:

Nyissuk ki a galambházat,
Így a kis galamb kiszállhat,
Szálljon ki a zöld mezőre,
Onnan meg a legelőre.

De hogyha a sas üldözi,
Ismét be kell bocsátani,
Gyere vissza kis galambom,
Búzaszemet kapsz majd otthon.

A Vashalom akkoriban egy nagy szőlőskert volt, hatalmas fáin nyíhet adtak a majálisozóknak. A bőséges uzsonna után versenyt rendeztek

futásban és kötélhúzásban, a paprikáshúsból álló finom ebéd után pedig műsort adtak a kis dedósok. „A vashalmi épület kiránduló, mulatóhely volt – idézi fel Kirner -, ahol elboroztak, elpipáztak a vendégek, de olyan nagy csoportba nem gyűltek oda sosem, mint a dedósok serege. A dedósok is voltak 50-60 fő körül, az őket kísérő szülők, nagyszülők, keresztszülők meg aztán igazán sokan.

A dedósok énekeltek, szavaltak:

Hogyha nékem száz forintom volna,
Üvegajtóm, rézkilincsem volna,
De mivel, hogy nincsen,
Fából van a kilincsem,
Madzag a húzója,
Nem tehetek róla.

Reményeink szerint az idei, III. Madzagfalvi Napok mintegy évszázaddal ezelőtti kort idéző „dedós felvonulása” és a hozzá kapcsolódó műsor kedves és maradandó élményt fog majd nyújtani a békésieknek, madzagos múltunk megismerése mellett.

A korabeli társszekeres felvonulás emlékére a Hunyadi és a Nevelő utcai óvodáktól indul a „dedósok” felvonulása a városban *szeptember 14-én, pénteken*. A pontos útvonalat a Madzagfalvi Hírmondó következő számából ismerhetik meg.

Madzagfalvi sportprogramok

Szeptember 14-én 9,00 órától a városi Sportpályán a város fiataljai, diákjai részére rendezünk játékos versenyeket, tartunk különböző bemutatókat. A program *sárkányrepülősök bemutatójával* kezdődik, majd az *óvodások, általános és középiskolások versenyeivel* folytatódik.

Bemutatja haditechnikáját a Békéscsabán állomásozó híradó zászlóalj, a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság pedig technikai eszközöket, motorokat, fegyvereket, drogmegelőző programokat népszerűsít. Tavaly is nagy sikert aratott a *Körös Kommandó* bemutatója – várhatóan így lesz az idén is.

Szerepel még a programban aerobic bemutató, ki lehet próbálni az íjászatot, valamint a Defenzív Kft. jóvoltából a csúszós körülmények között történő gépkocsivezetést. A péntek délelőtti

sportprogram a Kvasz András Ejtőernyős Klub tagjainak bemutatójával ér véget.

Délután 15,00 órakor a Sportpályán a *békési Öregfiúk csapata a gyergyószentmiklósi hasonló korú csapattal* méri össze tudását.

A Római Katolikus Templom melletti parkolóból szintén 15,00 órakor indul a *Madzagfalvi bicajtúra*, melyre diákok és felnőttek jelentkezését egyaránt várjuk a helyszínen.

Szeptember 15-én, szombaton reggel 9,00 órakor a Sportcsarnokban kezdődik két korosztályban (14 év alattiak és 18 év alattiak részére) a *Madzagfalvi Kupa kispályás labdarúgóturna*. Várjuk baráti közösségek, osztályok nevezését a Sportcsarnokban. Nevezési díj 1.000,- Ft.

Szombaton 16,00 órai kezdettel a *Békési FKC és a Hajdúböszörmény NBIB osztályú férfi kézilabdacsapatok* játszanak barátságos mérkőzést. A mérkőzés szünetében a maklári általános iskola tanulói tartanak látványos bemutatót ugrókötéllel, akik este a ligetben szintén fellépnek.

Szeptember 16-án, vasárnap folytatódik a gyermekeknek szervezett labdarúgóturna, majd 9,00 órától kerül sor a *Madzagfalvi futásra*, melyre szintén a helyszínen várjuk a gyermekek és a felnőttek jelentkezését. Indulás a mozi melletti parkolóból.

Reggel 7,00 órától kerül megrendezésre az *Országos Kismaraton* és az *Országos Gyalogló Bajnokság* több korosztályban. 10,00 órától a Ligetben a már sok mulatságos percet szerző *Madzagfalvi Hétp próbára* kerül sor. Ide is várjuk a csapatok jelentkezését.

14,00 órától a Sportcsarnokban televíziós mintára megrendezzük a város aktív férfi és női sportolói részére a *Szuper Bajnok* címért játékos sportversenyt. 17,00 órától *Fekete László* a világ egyik legerősebb embere tart bemutatót.

Este a Kajak-Kenu Klub látványos *lampionos felvonulása* zárja a sportrendezvények programjait. A III. Madzagfalvi Napok keretében rendezi meg az ÁFÉSZ kosárlabda csapata - karöltve a várossal - a *Viharsarok Kupa férfi és női tornát*.

„Békés bemutatkozik”

Az idei, III. Madzagfalvi Napok (2001. szeptember 14-15-16.) ideje alatt is megrendezésre kerül a „Békés bemutatkozik” című kiállítás az I. Sz. Általános Iskola aulájában.

A kiállításon bemutatkozási lehetőséget biztosítunk minden vállalkozónak, vállalkozásnak, szolgáltatónak, intézménynek, művésznek, társadalmi civil szervezetnek, egyháznak, amely Békésen vagy környékén végzi tevékenységét.

Várjuk azoknak a jelentkezését, akik a kiállításon be szeretnék mutatkozni, és ehhez a kiállítás területén helyet igényelnek. Jelentkezéskor jelöljék meg, hogy megközelítőleg hány m² kiállítói területre tartanak igényt.

Bővebb felvilágosítást kérhetnek *2001. július 16-tól* a Polgármesteri Hivatal Területfejlesztési és Építési Osztályán, vagy a 411-341-es telefonszámon.

Jelentkezési határidő: *2001. augusztus 27.*

Madzagfalvi szöttesek

A III. Madzagfalvi Napok keretében szeretnénk bemutatni a városunkban még fellelhető, a békésiek hajdani nagy múltú szövkultúráját képviselő szötteseket, legyenek azok akár házi készítésűek vagy takácsmesterek által előállítottak. A tervezett kiállításon a múzeum tulajdonában lévő szöttesek mellett helyet adunk a magántulajdonban lévő legszebb daraboknak is.

Ezért kérjük a lakosságot, hogy azokat a textíliákat (pl. abroszokat, szakajtókendőket, dísztrükközőket, szítalóköteket, gyászterítőket stb.) melyeket szívesen megmutatnának a nagyközönségnek *2001. szeptember 10-ig* hozzák be a Békés Galériába (Széchenyi tér 4., I. emelet).

A kiállításra szánt darabokról átvételi elismervényt készítünk és azokat az ünnepség zárása után szeptember 20-tól visszaszolgáltatjuk. A kiállításon a tulajdonosok nevét is természetesen szeretnénk feltüntetni.

Segítő közreműködésüket előre is köszönjük!

„Ízek utcája”

A III. Madzagfalvi Napok programjai között ismét meghirdetjük az „Ízek utcája” elnevezésű szabadtéri ételek készítésének lehetőségét, amelyre *2001. szeptember 16-án, vasárnap 9,00 órától* várjuk a résztvevőket.

Ebben az évben olyan maximum 10 fős csapatok jelentkezését várjuk, akik ízletes, szabadban könnyen elkészíthető, kifejezetten tájjelegű ételeket sütnek, főznek a ligetben.

A csapatok jelentkezhetnek az elkészíteni kívánt étel nevével és a csapat létszámával a Polgármesteri Hivatal Területfejlesztési Osztályán személyesen.

A jelentkezéssel a csapat vállalja, hogy a szükséges alapanyagokat, eszközöket biztosítja, illetve a tűzrendvédelmi óvintézkedéseknek eleget tesznek, az esetleges károkért anyagi felelősséget vállalnak.

Jelentkezési határidő: *2001. augusztus 27.*

Játék Madzagfalva rádiójában

2001-ben hagyományaink közül az elmúlt század elején élt óvodások, akkori „dedósok” életét keltjük újra életre. A „dedósok” felvonulása és műsora mellett lesz egy olyan kiállítás is, amely bemutatja a „dedósok” korabeli játékeit is.

A Torony Rádióban meghirdetett játék során ebben az évben olyan korabeli játékokat és gyermekruhákat várunk, amelyeket a hajdani dedósok használtak illetve viseltek.

A használati tárgyakat a Polgármesteri Hivatal Titkárságán várjuk (Békés, Petőfi u. 2., I. emelet). A legrégebbi gyermekjáték illetve gyermekruha tulajdonosai madzagfalvi ajándécsomagot kapnak.

A játék eredményhirdetése *2001. szeptember 12-én 16,00 órától* a Torony Rádió Fókuszban a város című műsorában lesz.

A játékra a tárgyakat *2001. szeptember 10-én 16,00 óráig* várjuk.

Madzagfalvi Hírmondó, a Városházi Krónika különszáma. Megjelenik kéthetente Kiadja Békés Város Önkormányzata Polgármesteri Hivatala, cím: 5630 Békés, Petőfi u. 2. Tel.: 341-011 Felelős szerkesztő: Pataki István Terjeszti: Magyar Posta, Békés Lapzárta: minden páros hét kedd, 12 óra. Nyilvántartási szám: 75.998/1997. Készült a Békés TYPO BT nyomdában 8.700 példányban 5630 Békés, Szarvasi u. 15. HU ISSN 1419-7146